

La bastarda d'Istanbul - Elif Shafak

El primer capítol de la novel·la narra el recorregut per Istanbul d'una mare soltera que es dirigeix a una clínica amb la intenció d'avortar. Després d'un esdeveniment inesperat que no desvelarem aquí, decideix no sotmetre's a l'operació. Al segon capítol no apareix la bastarda, sinó que el lector es trasllada a Arizona, on presencia com un home i una dona es coneixen en un supermercat. El tercer capítol tampoc no comporta l'aparició de la bastarda del títol, ja que qui hi fa acte de presència és la filla de la parella que hem conegut al segon capítol. A partir d'aquest moment, la novel·la segueix en paral·lel les trajectòries de les dues noies –la d'Istanbul i la d'Arizona–, que tenen la mateixa edat i que conflueixen al capítol vuitè, quan la nord-americana visita Istanbul.

Totes dues noies mantenen vinculacions amb un col·lectiu informal: la noia turca és assídua d'un cafè on es reuneixen una colla d'intel·lectuals malencònics, mentre que la nord-americana es connecta de manera regular amb un cafè virtual on es discuteix apassionadament d'història i -doncs- de política. A Istanbul, les dues noies no només es coneixen, sinó que visiten el cafè real i es connecten amb el cafè virtual, de manera que també tenen l'oportunitat de conèixer els seus amics respectius.

I com són aquestes dues noies? A una l'apassiona la història i a l'altra l'oblit. Potser és el moment de revelar que la nord-americana és d'origen armeni, i que es veu a si mateixa com una baula en una llarga cadena de greuges històrics, mentre que la noia turca ni tan sols sap qui és el seu pare. Mentrestant, Elif Shafak ha intercalat algunes escenes per posar el lector en antecedents del genocidi armeni. Són molt recomanables els diàlegs entre totes dues: la noia armènia se sent part d'un grup que és víctima dels turcs, i li costa que la noia turca assumeixi uns fets dels quals no se sent responsable, ja que no els ha comès i ni tan sols no els coneix. Aquest és el gran descobriment de la noia nord-americana d'origen armeni: els turcs que coneix a Istanbul tenen uns coneixements molt vagues de les relacions amb els armenis, i d'altra banda consideren que el que va succeir a l'època de l'Imperi Otomà, abans del naixement de la Turquia moderna, no els concerneix. La noció de continuïtat s'ha perdut. Ara bé, es pot ser jove i tenir la memòria vella: aquest és el descobriment que fa la noia turca. Però: quina reacció n'espera la noia nord-americana?

És en aquestes pàgines centrals on la novel·la revela una de les potencialitats del gènere, és a dir, el tractament individualitzat de problemes que solem associar a col·lectius abstractes. "Què pot fer una turca d'avui i de la meva edat per alleujar el

vostre dolor?” La novel·la no facilita una resposta a aquesta pregunta. La història –i el dolor- és el que manté els armenis vius i units: heus aquí una característica dels pobles maltractats. Els vencedors, en canvi, poden permetre’s l’amnèsia. És més: els pot resultar còmoda. Pel que fa a la relació entre els dos col·lectius, com diu un dels personatges armenis: “Pots ser amiga d’ells sempre que neguis la teva identitat”. Més endavant, rebla el clau: “Com que ells no s’apropen a nosaltres amb el reconeixement del passat, som nosaltres qui hem d’apropar-nos a ells amb la ignorància del passat”. I, amb tot, aquest personatge és prou lúcida per recordar-nos que l’odi resulta un excel·lent aglutinador dels pobles, i que una de les formes més perverses que adopta un determinat patriotisme és impedir que aquest odi desaparegui.

La bastarda d’Istanbul mereix el títol de novel·la històrica en el millor sentit del terme: la història no hi és un decorat reproduït de manera matussera, sinó el context orgànic, o més aviat el motor dels personatges. La qüestió de fons és tractada amb subtilesa: ¿fins a quin punt som hereus dels errors, dels excessos, dels càstigs infligits o soferts pels nostres avantpassats?

No ens trobem davant una jove autora nascuda en una barriada obrera, de les que escriuen cròniques rabioses armades amb els estilemes propis d’un artista de l’esprai. La mare d’Elif Shafak era diplomàtica, de manera que ben aviat va conèixer diferents països i diferents llengües. Graduada en Relacions Internacionals i doctora en Ciències Polítiques, ha conreat amb èxit la ficció i l’assaig, tant en turc com en anglès. *La bastarda d’Istanbul*, la primera novel·la turca que explora els viaranys emocionals del genocidi armeni, va suscitar un gran debat en aquest país. L’autora –que viu entre Tucson i Istanbul- va ser acusada d’insultar el poble turc, i finalment va ser absolta.